

Slægts-Tidende

for

Trekantområdet

Udgivet af Trekantområdets Slægtshistoriske Forening

Nr.: 4

September

Sæson 2005/06

Bestyrelse

Formand: Jesper Ratjen, Majvænget 66, Bramdrup, 6000 Kolding.
Tlf.: 75518063. Email: j.ratjen@stofanet.dk

Næstformand og Webmaster: Kjeld Buhl, Fuglsangparken 41, 7000
Fredericia. Tlf.: 75929256. Email: k.buhl@mail.dk

Kasserer: Tommy Hansen, Islandsvej 1, 5500 Middelfart.
Tlf.: 64414977. Mobil: 55224824.

Sekretær: Leif Horsmark, Tunøvænget 13, 5500 Middelfart.
Tlf.: 64414456. Email: Leif.Horsmark@stofanet.dk

Bibliotekar et kontor: Inger Madsen, Dronningensgade 33, 7000 Fredericia.
Tlf.: 75927304.

Bladmand & lay-out ass.: Karsten Thomsen, Egeskovvej 33, 7000 Fredericia.
Tlf.: 75934590. Email: e-k.thomsen@get2net.dk

Suppleant (Moccamester): Ruth Buhl, Fuglsangparken 41, 7000
Fredericia. Tlf.: 75929256. Email: rk.buhl@mail.dk.

Suppleant (ass. Moccamester) Lilian Brahe, Lillenæs 79, 7000 Fredericia.
Tlf.: 75945025. Email: brahe@tdcadsl.dk

Møder afholdes den 2. mandag i månederne september – april og ofte i samarbejde med Fredericia Folkeuniversitet (FU). De begynder kl. 19.15 og afholdes på LOKALHISTORISK ARKIV, Frederik III's Vej 6, Fredericia. Mødelokalet er åbent fra kl. 18.30, således at der er lejlighed til slægtssnak og til at benytte foreningens bibliotek. Møderne indledes med "medlemmernes 10 minutter", hvor der kan fortælles om gode oplevelser, givtige kilder, læses op, gives tips o.s.v.. Udlån fra foreningens bibliotek sker i forbindelse med møderne. I forbindelse med møderne vil der altid være hjælp at hente til tydning af gotisk skrift eller ideer til at komme videre. Kaffe/te "ad libitum: 5 kr..

Medlemskab (incl. abonnement på "Slægts-Tidende" og "SLÆGTEN") pr. år: 180 kr. – par: 240 kr. GÆSTER ER VELKOMNE. Gæstebilletter à 35 kr. pr. foredrag.

<http://www.trekanten.webbyen.dk>

Godt vejr i morgen

Godt vejr er et subjektivt begreb. Bedømmelsen afhænger af den planlagte aktivitet. Sol og tørvejr er underforstået "godt vejr", mens landmanden til tider kan sukke efter nedbør til afgrødevæksten men er afhængig af tørvejr til høsten. Slægtsforskning trives vel også bedst i "møgvejr" - indevejr, som derfor kan være "godt vejr".

"Spis op! Så får vi godt vejr i morgen", er en af de "forældrelogne" som Jyllands-Posten sidste år omtalte i en sommerserie og tog DMI (Danmarks Meteorologiske Institut) til indtægt for, at det ikke havde noget på sig. Udtrykket har ellers gamle rødder. Det er ikke nævnt i Vogel-Jørgensen: "Bevingede ord", men Thorkild Gravlund refererer i en bog (Dansk Bygd bd.2) fra 1922 en ældre kone hvis far som barn i Sydsjælland havde en oplevelse: "Husmoderen ristede Aks til Gryn for at give Folkene Grød. Den gamle Kone husker, at hendes Far har fortalt derom. Han stod som en lille Dreng og længtes efter Grøden, da den var kogt, men han kunde kun faa, hvad Folkene levned - for Folkene først, det var Hovtidens Skik. Saa sad de og aad Grøden af de ristede Aks, indtil der kun var en lille Klat tilbage - den saa Drengen paa. Men Husmanden aad den med, for, som han sa, at faa godt Vejr i Morgen. Da græd Drengen."

Jyllands-Postens omtale af mundheldet afstedkom et læserhenvendelse, som gav en interessant forklaring. En bekendt af læseren var født og opvokset i Flensborg med en plattysk-talende mor. "Han har forklaret, at det højtyske wieder (igen) på plattysk udtales wedder, nøjagtigt som det højtyske Wetter (vejr). Så hvis man på plattysk efter opfordring til at spise op fortsætter "*dann gibt es morgen wat godes wedder*" betyder det "så får vi noget godt igen i morgen", underforstået, at så skal vi ikke spise rester fra i går. Men hvis man oversætter det hørte, som var det højtysk, betyder det "så får vi godt vejr i morgen". Og det udtryk er så blevet almindeligt på dansk."

Hav godt vejr til slægtsforskningen!

Efterårsprogram 2005

Mandag 12. september (FU)

KARL PEDER PEDERSEN, arkivar, Landsarkivet for Sjælland m.fl., København.

Amtsarkiverne, - en vanskelig guldgrube.

På landsarkiverne befinder der sig mange hyldekilometer arkivalier fra landets mange amter, men de mange papirer bliver imidlertid ikke udnyttet i det omfang, de fortjener. Det skyldes ikke mindst, at amtsarkiverne kan virke meget utilnærmelige, og de kan være svære at hitte rundt i. I foredraget tegnes et rids af amtsarkivernes over 300 år lange udviklingshistorie, og derudover præsenteres nogle af amtsarkivernes vigtige slægtshistoriske kilder.

Mandag 10.oktober (FU)

JYTTE SKAANING, cand.mag., faglærer, Odense.

Begravelsesprotokoller og stolestaderegistre.

Arkivalier, som kan bruges som supplement til kirkebøger, især hvor disse mangler. Hvor findes arkivalierne, og hvordan kan de bruges af slægtsforskere? Der vil blive givet et eksempel fra et landsogn og et bysogn på Fyn.

Tirsdagene 25.okt., 1.nov., 8.nov., 15.nov., 22.nov.

SLÆGTSTEMAAFTENER.

Medlemmerne indbydes til 5 aftenmøder, hvor vi efter et oplæg om en udvalgt kilde, læser dokumenter med gotisk skrift og snakker slægtsforskning.

Mandag 14.november (FU)

HELLE BUNDESEN, arkivbetjent på Landsarkivet for Fyn, Odense:

Retsbetjentens arbejde, fra løst sagte kvinder til mordsager.

En gennemgang af retsbetjentens arbejde, i lokalsamfundet. med beskrivelse af de forskellige typer byfoged, herredsfoged, birkedommer og kort noget om sognefogden. Desuden vil Helle Bundesen gennemgå nogle forskellige sager såsom forretningsgangen i en faderskabssag/allimentationssag, et tyveri og en mordsag. Der vil også blive en gennemgang af retsbetjentarkivernes opbygning.

Mandag 12.december (FU)

ERIK KANN, Genealog ved Kennedy Instituttet – Statens Øjenklinik,

København: Pension fra det offentlige eller privat forsikringsordning?

Gennemgang af offentlige og private forsikrings- og understøttelsesordninger fra ca.1700-ca.1900. Den almindelige enkekasse er kendt af mange. Men der findes faktisk arkivmateriale fra en lang række andre pensionsordninger. For dem alle gælder det, at der heri rummes et væsentligt og spændende arkivmateriale til belysning af vore forfædres historie.

Seneste medlemsmøder

Medlemsmøde mandag den 11. april 2005.

Medlemmernes 10 min. lå i hænderne på Tommy Hansen, hans aner adskiller sig ikke stort fra størstedelen af vi andres, med hans egne ord er det "bondeknoide og fattig---"

Alligevel var der dog en god historie om fattiglem Jacob Jessen.

Desværre var der sket et eller andet med Jytte Skaanings kalender? Hun havde lovet os at fortælle om "Begravelsesprotokoller og stolestaderegistre", men noget var smuttet og i stedet fik vi hendes foredrag om "Når anerne flytter rundt, hvor finder vi dem så". En beklagelig fejl, men Jytte Skaaning har lovet at komme igen i den nye sæson og tale om det oprindelige emne.

Bestyrelsen takker medlemmerne for deres opbakning i den forgangne sæson og ønsker god sommer.

Udflugt til Landsarkivet i Odense tirsdag den 5. april 2005

Så fik vi vores tur til Landsarkivet i Odense gennemført.

Det blev et vellykket besøg, desværre var kun 17 tilmeldte, men Helle Bundesen, arkivar på arkivet, havde sin store andel af succesen.

Kun et enkelt medlem var ikke med rundt på arkivet. Helle Bundesen fortalte om arkivet på "bruger" sprog, så alle havde en mulighed for bagefter, selv at gå på hylderne og finde noget materiale, var man i tvivl, så var Helle der med en hjælpende hånd.

Når man som bruger kommer på arkiverne, så ser man kun de mennesker der passer os op, have meget travlt med at finde ting frem fra de 15 hyldekilometer. Denne aften havde vi selv muligheden for at se huset fra "den indvendige side" og det sammen med en der kender det.

En stor tak til Helle Bundesen for en god oplevelse.

Generalforsamling mandag den 14. marts 2005.

Gudrun Bøgedal fortsatte sit indlæg i medlemmernes 10 min. Hun havde taget Boemandssangen med, den illustrerede meget godt den ånd der er i Boe slægten. Desuden viste hun nogle billeder fra Helgenæs og berettede om historien bag dem.

Jesper Ratjen indledte generalforsamlingen.

Jens Hansen blev valgt som ordstyrer og kunne straks konstatere, at den var lovligt indkaldt ifølge lovene.

Formanden kunne i sin beretning konkludere, at vores medlemstal, trods udmeldelser, stadig er støt stigende.

Han udtrykte ligeledes sin glæde over, at de nye tiltag i den forgangne sæson, var blevet godt modtaget af vore medlemmer, som kvitterede med stort fremmøde ved vore arrangementer.

Aftenturen til Landsarkivet i Odense måtte desværre aflyses på grund af vejret. Vi rådede bod på det, ved tirsdag d. 5. april at lave en ny tur.

Formanden sluttede sin beretning med at takke Jørgen Clausager for den store gæstfrihed vi nyder på arkivet og takkede bestyrelsen for dens indsats samt medlemmerne for deres opbakning.

Kassereren fremlagde et velafbalanceret regnskab, der var et underskud på kr. 3.50, men blev sammen med budgettet godkendt af forsamlingen.

Kontingentet forbliver uændret i næste sæson.

På valg til bestyrelsen, var formand Jesper Ratjen og sekretær Leif Horsmark, som begge modtog genvalg, moccamester Jørgen Nissen ønskede at udtræde og i stedet blev suppleant Karsten Thomsen valgt. Som ny arbejdende suppleant blev Lilian Brahe valgt, Ruth Buhl modtog genvalg. De øvrige på valg værende revisor og suppleant blev begge genvalgt.

Med sit store engagement, formåede Jens Hansen at få god gang i det efterfølgende punkt, eventuelt, det udløste flere gode meningsudvekslinger.

Jens Hansen kunne takke de 38 fremmødte for god ro og orden.

Aften sluttede med nogle filmklip fra serien "Der var engang".

Ankomst til Landsarkivet i Odense den 5. april 2005

Gode og givtige adresser på Internettet.

Leif Horsmark fortæller, at Esbjerg Byhistoriske Arkiv <http://www.esbjergbyhistoriskearkiv.dk/links.htm> har en masse nye og gamle Links til hjemmesider af interesse for slægtsforskere.

Med disse ord vil vi gerne fortælle, at foreningens medlemmer er meget velkomne med lignende oplysninger, når man støder på interessante hjemmesider på Internettet, som kan have interesse for slægtsforskere.

Vores egen hjemmeside har også en række Links, som fortjener et besøg. Disse Links viser ofte vej til andre Links, så et godt råd er: "Søg så skal du finde", som det er blevet sagt på et tidspunkt, og intet kan være mere rigtigt.

Et rigtig godt Link er <http://bibliotek.dk> og hvad kan du så bruge dette til: Se hvad der er udgivet i Danmark, og hvad der findes på danske offentlige biblioteker. bibliotek.dk er altså ikke et bibliotek, men en database over hvad der findes på danske offentlige biblioteker.

Send en bestilling til dit lokale bibliotek (uanset hvilket bibliotek, der ejer materialet) - du vælger selv hvilket bibliotek du henvender dig til. Du skal hente materialet på det bibliotek du har valgt. bibliotek.dk er som hovedregel åben døgnet rundt alle dage.

Kan du ikke finde den bog eller det materiale du søger på ovennævnte adresse, kan du skrive til biblioteksvagten <http://www.biblioteksvagten.dk>

Hvad kan man så spørge Biblioteksvagten om? Biblioteksvagten vil hjælpe med svar på alle de spørgsmål, der kan stilles til et bibliotek. Biblioteksvagten foretager ikke fuldstændige litteratursøgninger ligesom omfattende emneforespørgsler ikke vil kunne forventes besvaret fuldt ud, men man vil ofte kunne hjælpe med litteraturhenvisninger og/eller henvisninger til relevante web-ressourcer (hjemmesider).

Biblioteksvagten påtager sig ikke fortolkninger af bøger og/eller forfatterskaber, ligesom de heller ikke giver sig af med fortolkning af juridiske spørgsmål.

Efterårets Slægts-Tema aftener vil hver gang omfatte lidt om gotisk skrift. Indtil da kan man på adressen <http://www.vinras.dk> downloade flere typer af gotisk skrift, nemlig fra 1710, 1750, 1790 og Gothic Tysk.

Handwritten text in Gothic script: "Handwritten text can be learned at the library and the church, and the church can be learned at the church."

Slægtstema-aftener.

Som omtalt i vores efterårsprogram afholder foreningen tirsdagene 25. oktober, 1., 8., 15. og 22. november 5 aftenmøder, hvor vi efter et oplæg om en udvalgt kilde læser dokumenter med gotisk skrift og snakker slægtsforskning.

De 5 emner er:

25. oktober: Gode metoder i slægtsforskningen. v/Kjeld Buhl.

1. november: Lægsruller. v/Jesper Ratjen.

8. november: Arkivet. v/Tora Larsen.

15. november: Pasprotokoller. v/Jesper Ratjen.

22. november: Laugsprotokoller. v/Karsten Thomsen.

Alle aftener ”Gotisk skrift”. v/Leif Horsmark.

Møderne begynder kl. 19.00 – Alle er velkomne – det koster 10 kr. pr. gang (incl. kaffe/te og evt. fotokopier – forhåndstilmelding er ikke nødvendig.

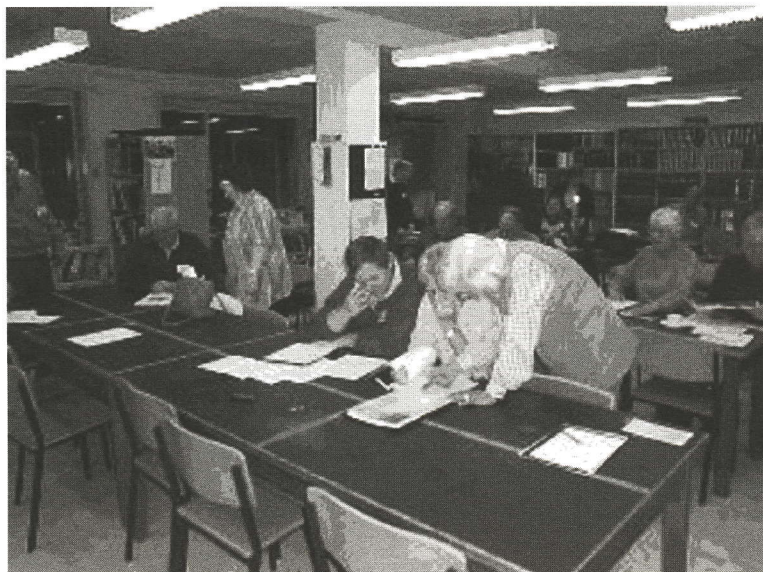

Foto fra sidste års Slægtstema-aftener

KIRKEÅRETS HOLDEPUNKTER og andre KALENDERDAGE

(Især efter: "Gammeldags.
tidsregning".
Hjælpefolder nr. 17, LAS, 1977)

Dom(inica)	søndag, Herrens dag
Adv(entus)	advent
Nat(ivitas Christi)	jul
Nov(us) A(nnus)	nyår
Epiphania	hellig 3 konger
Jejunium	faste
Pascha	påske
Pentecoste	pinse
Trin(itatis)	trinitatis

Søndage før fastelavn:

Septuagesima ("70.ma")	2.s.før fastelavn
Sexagesima ("60.ma")	1.s.før fastelavn

Fastelavn:

Quinquagesima ("50.ma")	fastelavns søndag
Esto mihi	fastelavns søndag
Blå mandag	mandag efter fastelavn
Hvidetirsdag	tirsdag efter fastelavn
Askeonsdag, cineres	onsdag efter fastelavn

De 5 søndage (Dominica, Dom.) i fasten:

Jejunium	faste
Quadragesima	1.søndag i fasten
Invocavit	1.søndag i fasten
Reminiscere	2.søndag i fasten
Oculi	3.søndag i fasten
Lætare (midfaste)	4.søndag i fasten
Judica	5.søndag i fasten

Påske:

Palmarum	palmesøndag
Dimmeluge	ugen før påskedag
Stille uge	ugen før påskedag

Coena dim(ini)	skærtorsdag
Viridium	skærtorsdag
Passio (domini)	langfredag
Parasceue	langfredag
Sanctum sabbatum	påskelørdag
Sancta dominica	påskesøndag
Resurrexi	påskesøndag

De 6 søndage (Dominica, Dom.) efter påske:

Quasimodogeniti	1.søndag efter påske
Misericordia	2.søndag efter påske
Jubilate	3.søndag efter påske
Cantate	4.søndag efter påske
Rogate	5.søndag efter påske
Vocem jucunditatis	5.søndag efter påske
Exaudi	6.søndag efter påske

Pinse:

Pent(ecoste)	pinsesøndag
--------------	-------------

Bevægelige helligdage:

Påskedag	1.søndag efter første fuldmåne efter forårs-jævn døgn (20.marts)
----------	--

Store Bededag

(efter Chr. V's

forordning 1686)

Kristi himmelfart

4.fredag efter påske

6.torsdag efter påske

Faste helligdage 1536-1770: (Afskaffet ved forordn. 26.okt.1770)

Hellig tre konger	6.januar
Kyndelmisse ("Kertemesse")	2.februar
Mariæ renselse	2.februar
Mariæ bebudelse	25.marts
Skt. Hans (Midsommer)	24.juni
Mariæ besøgelse	2.juli
Fruedag	2.juli
Mikkelsdag (Michaelis)	29.september
Allehelgen	1.november
Mortensdag	11.november

Latinske helgendags-navne m.m.:

Circumcisio	1.januar
Epiphania	6.januar
Pauli conversio	25.januar

Purificatio Mariæ	2.februar
Candelarum	2.februar
Kyndelmisse	2.februar
Cathedra Petri	22.februar
Peders stol	22.februar
Bissexillis (skuddag)	24.februar
40 milites martyres	9.marts
40 riddere	9.marts
Annuntiatio Mariæ	25.marts
Maria Bebudelsesdag	25.marts
Valpurgis (Valborg)	1.maj
Philippi et Jacobi	1.maj
Johannes Baptistæ	24.juni
Skt. Hans	24.juni
7 (septem) dormientes	27.juni
Syvsoverdag	27.juni
Visitatio Mariæ	2.juli
Marie besøgselsdag	2.juli
Laurentius	10.august
Assumptio Mariæ	15.august
Marie himmelfart	15.august
Bartholomæus	24.august
Severinus (Søren)	23.oktober
Omnium Sanctorum	1.november
Alle helgens dag	1.november
Omnium animarum	2.november
Alle sjæles dag	2.november
Nat(ivitas Christi)	25.december
Stephanus (Steffen)	26.december

Terminer og regnskabsår:

Juni termin	11.juni
December termin	11.december
Philippi & Jacobi dag (Dagen, hvor lensregnskaberne afleveredes)	1.maj
(Viborg) Snapsting / omslag (Årets første tingmøde i Viborg)	
Termin for de fleste jyske pengehandler	
til 1671	ugen efter Helligtrekonger
fra 1672	marts
fra 1730	fredag efter påske
fra 1751	26.april og 14 dage derefter
fra 1778 til begyndelsen af	
1800-årene	4.- 20.juni

Stats-finansårets start (til 1981) 1.april
Stats-finansårets start
(fra 1982) 1.januar

Latinske ugedags-navne:

Dies	dag
Dies Solis (Solen)	søndag
Dies Lunæ (Månen)	mandag
Dies Martis (Mars)	tirsdag
Dies Mercurii (Merkur)	onsdag
Dies Jovis (Jupiter)	torsdag
Dies Veneris (Venus)	fredag
Dies Saturni (Saturn)	lørdag
Dominica	søndag
Fer(ia)	ugedag

Latinske månedsbetegnelser:

Mensis / mense	måned
7br(is) / VIIbr(is)	september
8br(is) / VIIIbr(is)	oktober
9br(is) / IXbr(is)	november
10br(is) / Xbr(is)	december

Flytte (skifte-) dage:

Fra gammel tid:

Forår 3.fredag efter påske

Efterår Mikkelsdag (29.sept.)

Fra 1799 (København); fra 1813 (Købstæderne); fra 1817 (Landdistrikterne):

Forår 3.tirsdag i april (hvis dagen

faldt i

påsken, så næste uges torsdag)

Efterår

3.tirsdag i oktober

Tamperdage: (Kvartalsvis faldende dage, hvor tamperretten afsiger dom i ægteskabssager)

Jejunia temporalia / legitima

1.tamperdag (i fasten) 2.onsdag efter fastelavn

2.tamperdag (i pinsen) 1.onsdag efter pinse

3.tamperdag (om høsten) 3.onsdag i september

4.tamperdag (før jul) 3.onsdag i december

Lokalhistorisk Arkiv for Fredericia og omegn

Lokalhistorisk Arkiv har til opgave, at sikre den lokale historie i Fredericia Kommune og formidle den for eftertiden. Mere konkret består opgaverne i tre forskellige opgaver, nemlig:

1. At indsamle materialet indebærer også, at gøre arkivet kendt for så mange mennesker som muligt, og forstå, at det er vigtigt at aflevere gamle papirer, når man flytter, rydder op i dødsboer eller opløser en forening eller nedlægger en forretning, hvilket blandt slægtsforskere burde være en hel selvfølge. Giveren kan klausulere materiale, således, at det f.eks. ikke bliver offentlig tilgængelig før om 50, 80 eller 100 år.
2. At bevare materialet skal ske i gode tørre, mørke og frostfrie lokaler, sikret mod ildebrand, vandskader, tyveri og hærværk.
3. At tilgængeliggøre materialet sker ved at holde arkivets læsesal åben, så alle og enhver kan komme og gratis se og studere materialet. Men første led i tilgængeliggørelsen er, at sortere og katalogisere materialet; at registrere således at kunderne kan finde frem til materialet.

Arkivalierne, som Lokalhistorisk Arkiv opbevarer, består af papirer, foto, lyd- og videobånd.

De egentlige arkivalier består af papirer, breve, skøder, protokoller, regnskaber, regninger – og alt andet papir, som er beskrevet i hånden eller på maskine, men som ikke er mangfoldiggjort i form af bøger, blade eller aviser.

Billeder – overvejende fotografier af forskellig art. Arkivet har 20.000 registrerede foto, men tælles alle med har arkivet op imod en halv million billeder.

Lokale aviser, både dagblade og ugeaviser. Arkivet har en så godt som komplet samling af byens aviser, lige siden Fredericia Avis udkom første gang den 8. december 1849.

Herudover har arkivet lokale tryksager, landkort over kommunen, lyd- og videobånd med lokalt indhold.

På fotoet ses arkivets leder Jørgen Clausager (stående) med to frivillige medarbejdere, nemlig: Henrik Nedergaard Olsen (t.v.) der arbejder med indlånt materiale fra Rigsarkivet og Jørgen Runge Madsen med næste års kalender. Der er i øjeblikket 42 frivillige medarbejdere. Uden dem kunne arkivet ikke fungere som det gør i dag.

Formandsberetning 2004/05

Igen i år har jeg den glæde at kunne berette om **et stigende medlemstal**. 3 medlemmer fra Sjælland er faldet fra og 3 fra Fredericia, men det er mere end opvejet af, at der er kommet 4 til fra Middelfart og 6 fra Fredericia. Med stadig kun 20 medlemmer fra Vestfyn, må der endnu være en del fynboer, som må gå at savne en slægtsforening. (Vi må nok prøve at synliggøre os mere i Middelfartområdet, så man kender til vores eksistens). Vi er 5 fra Kolding-egnen, 9 fra Vejle-egnen, 3 fra Børkop og 69 fra Fredericia.

Medlemstallet er i dag: 105; - heraf 21 par.

Mødesæsonen omfatter traditionelt 8 mødeaftner. 6 FU-foredrag, 1 medlemsforedrag samt generalforsamlingen med film. Jeg håber, at I har været **tilfredse** med sæsonens foredragsemner. **Kommentarer høres gerne** bagefter. Typisk har vi været omk. **40 til møderne**. Det er en lille fremgang! Kendte foredragsholdere har dog kunnet "vælte huset".

»**Medlemmernes 10 minutter**« har vist sin levedygtighed. **Facetter** af slægtsforskeres **fund, oplevelser og overvejelser** er fremlagt på en stilfærdig, men inspirerende måde.

Jeg vil gerne på alles vegne **takke indlægsholderne** (nævnt i alfabetisk orden): Gudrun Bøgedal, Leif Horsmark, Henry Jørgensen, Thora Larsen, Kjeld Munck og Vagn Rosenvold.

Moderækken har endvidere været **suppleret** af et par **andre arrangementer** :

Sensommerudflugten med en snes deltagere gik til **Giveegnens museum**. Der fik vi »**smæk for skillingen**«. Bl. a. nogle legendariske oplevelser i skolestuen.

Sæsonen har også budt på en del **kursusvirksomhed**:

I september et kursus med god deltagelse om **slægtsprogrammet »Brothers Keeper«** på Munkensdam Gymnasium i Kolding med **Chris Oxholm Sørensen** som kursusleder og Jens Hansen som husvært. **Tak Jens!**

I oktober - november afholdt vi 5 tirsdage i træk **slægtstemaaftener** som hver gang tog **udgangspunkt i en kildetype**, som blev **introduceret** af et medlem af bestyrelsen, hvorefter der blev **fremlagt** eksempler fra disse til **gotisk skriftlæsning**. Vi så på: **Kirkebøger, folketællinger, skifter, skøde-panteprotokoller med brandforsikringer og fæstebreve**.

20 - 30 medlemmer deltog i disse, synes jeg, fantastisk hyggelige aftener, som vi nok vil søge videreført i den kommende sæson. Vi vil gerne høre ønsker om kilder til behandling.

Et **aften besøg på Landsarkivet i Odense** den 22. februar valgte vi at **aflyse** i sidste øjeblik under indtryk af en igangværende snestorm og en foruroligende vejrudsigt for Fyn. Der er dog **kun** tale om **en udsættelse** af besøget. En **ny dato** for besøget er som før meddelt aftalt til den **5.april**.

Den forløbne sæsons **største satsning** må dog siges at være vores påbegyndte udgivelse af »**Slægts- Tidende**«.

Redaktøren erklærer sig tilfreds (og ”sådan en er netop den vanskeligste at gøre tilfreds”) **med stofmængden hidtil**, men hvad siger **medlemmerne** til stoffets art?

For at **redaktøren fortsat skal være tilfreds** vil det dog være både ønskeligt og **påkrævet**, at **medlemmerne leverer** bidrag. Særdeles gerne i form af små artikler - helt eller delvist tryklare; - men også meget **gerne bare som ideer** til emner.

Vi har været en redaktionsgruppe på 4 bestyrelsesmedlemmer, som har tilrettelagt arbejdet med bladet. Vi vil **meget gerne høre kommentarer** når dirigenten om lidt sætter formandsberetningen under debat. **Meld ud!** Vi har stor vilje til at opfylde læsernes velbegrundede ønsker.

Vores **sekretær** Leif Horsmark gør en stor indsats for at formidle vores program til **ugeaviserne**. Melfar-posten er vist den mest lydhøre, men kanal 94 har også bragt meddelelser.

I den forløbne sæson har vi endvidere meldt os ind i en forening: **MOLF** - Middelfart og Oplands Lokalhistoriske Forening. Vores bibliotek er ved den lejlighed blevet tilført »Vends Herreds Årbog« og vi deltager i samrådsmøderne i Vends herred. Vi ønsker at styrke de gensidige relationer omkring Lillebælt og nu kommer vi da også i region sammen.

Bogbestanden i vores udlånsbibliotek er fortsat udvidet. Bl.a. har vi modtaget adskillige bøger, som **gave. Tak for betænksomheden!** Vi vil endvidere - efter evne - forsøge at **fortsætte med nyanskaffelser**. Kom gerne med forslag! Optrykning og salg af **småpjecer** fra arkiverne er desværre gået helt i stå. Min egen adgang til en kopimaskine er ikke så uproblematisk, som den var tidligere. Det må vi finde en løsning på, for der har været god interesse for dem.

Jeg synes iøvrigt lige, at jeg vil minde om, at på mødeaftenerne **åbner vi lokalet her kl. 18.30**, således at man har tid til at konsultere vores bibliotek, få en snak eller blive hjulpet, hvis man savner ideer til at komme videre eller der er noget vanskelig gotisk læsning.

En del af vores **kontakt udadtil med interessefæller**, som jeg selv lægger stor vægt på, er **besvarelse af spørgsmål**, som kommer til os mundtligt eller pr. brev og ikke mindst e-mail. I år har der kun været et par forespørgsler om slægtsbøger udgivet af »Dansk Slægtsforskning«, Fredericia. Det må man tage med, når vi deler hjemstedby med det for længst hedengangne forlag.

Jeg kan ikke **slutte** min beretning førend jeg har sagt **tak til vores husvært**, Jørgen Clausager, - ikke bare for de dejlige lokaler, vi har lov at holde vores møder i, men også for den altid **beredvillige hjælpsomhed** der bliver os til del i forbindelse med aktiviteter af enhver art.

Jeg vil også gerne takke **bestyrelsen** for et velfungerende samarbejde og aldrig svigtende villighed, - jeg fristes til at sige **ivrighed** - for at yde en indsats, men sidst og ikke mindst til medlemmerne, hvis interesse for Foreningens arrangementer **gør alt til en fornøjelse**. TAK!

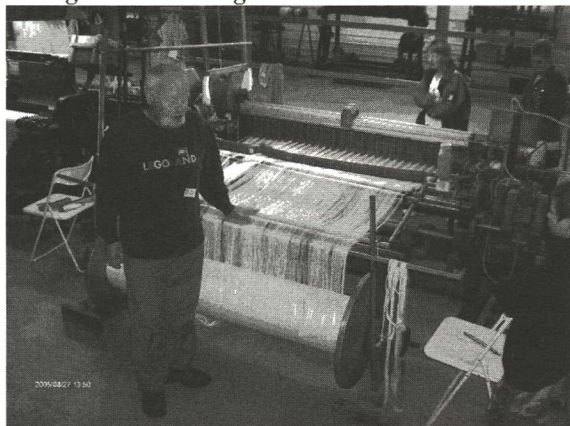
Sensommerudflugt til Krengerup Hør- og Skoda museum.

Lørdag den 27. august løb vores sensommerudflugt af stablen. I år gik turen til Krengerup Hør- og Skoda Museum.

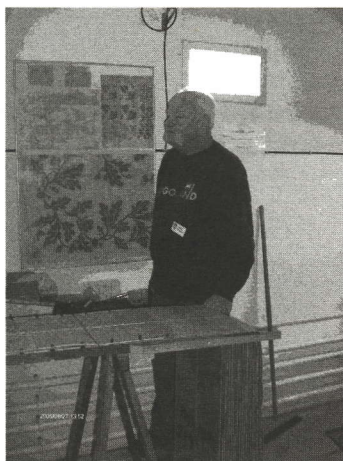
Bussen samlede medlemmer op på Fredericia Banegård og medlemmerne fra Fyn stod på bussen på Middelfart Banegård.

Vi var i alt 33 personer, hvilket må siges at være en god tilslutning.

Krengerup Gods har ikke mere brug for de gamle og store landbrugsbygninger, hvorfor nogle er lejet ud til bl.a. Hør Museet og Skoda Museet. Det må siges at være en god anvendelse.

Vi startede i Hør Museet med en meget god faglig rundvisning. Til venstre ses vores guide ved en af vævene. Der var ikke mange detaljer i Hørvæveriet vi ikke fik noget at vide om. Man kunne ikke lade være med at sende en tanke tilbage til vores forfædre, som i stor udstrækning anvendte hør, som sammen med fårets

uld stort set var de tekstiler, der blev anvendt af bondestanden tilbage i tiden. Til venstre ses vores guide ved hulkortene, der styrer hele vævningen.

Herefter fik vi serveret kaffe med en dejlig tærte til i Hør Museets cafeteria.

Nu kunne vi spadsere over til Skoda Museet, som havde til huse i en nærliggende bygning. Vores kasserer Tommy Hansen, der er Skoda ejer, havde på busturen fortalt om museet, og nogle af de mange Skoda-historier, der for nogle år tilbage flittigt blev fortalt.

Turen fortsatte til Frøbjerg Bavnehøj, der med sine 131 meter er Fyns højeste punkt. Vores kondi blev testet på gåturen op, og vi

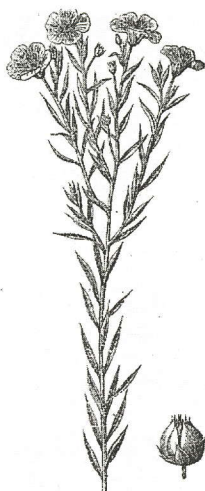
var flere, der måtte holde pauser.

Busturen startede og sluttede med regn, men i Krengerup og på Frøbjerg Bavnehøj havde vi fint vejr.

Hørdyrkning og -bearbejdning

Hør er en tekstilplante. Det er vedtaverne i stænglen som anvendes. Kvinderne lagde megen vægt på, at der blev sået en plet med hør så forudsætningen for, at der kunne væves linned, var i orden. (På latin hedder Alm.Hør: *Linum usitatissimum* .

Artsbetegnelsen betyder: "Meget nyttig". Hør kaldtes også tidligere: "Lin", jfr. Linned, Lingeri, Linolie, Linolium)

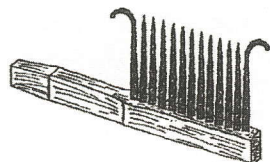

Alm. Hør. Til højre Kapselen af samme.

Såning, risning, lugning

Om **såningen** af hør i Holtug på Stevns har den lokalhistorisk-topografiske forfatter Thorkild Gravlund i 1908 indberettet til Dansk Folkemindesamling (hvorfra der er erhvervet en fotokopi): "*Naar Hørren skal saas, følger Mand og Kone. Manden kaster Frøene ud. Og mens Konen gaar svinger hun Foden saa højt op, hun kan - thi saa høj vil Hørren blive. Nulevende Gmd. H.P. Frederiksens Forældre i Holtug gjorde saaledes.*" Herunder tilføjer indberetteren: "*Jeg forbeholder mig første Ret til Gengivelse heraf i Billede som Vignet til Sjællands Karakteristik. Saavidt jeg skønner kan Skikken nemlig kun forenes med sjællandsk ikke med jysk Værdighed.*" Fra Fyn kendes skikken med at kvinderne "risede" hørren ved at sætte grønne ris af Hyld ud i hørren Sct.Hansaften for at beskytte den mod heksene som fløj til Bloksbjerg den aften. "*Risene skulle have den længe pigerne ønskede på hørren*" (O. Højrup). Når lange hørplanter siden væltede for vejr og vind kunne man sige at det var kvindernes egen skyld. De havde riset for højt!!

Før høsten skulle hørstykket **luges**. Det foregik med håndkraft og forsigtighed, så der ikke blev trådt for mange af de bredsåede planter ned.

Knevle med jernkam

Ruskning, vejring, knevling

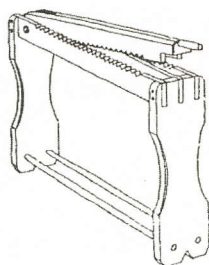
Når hørplanterne på marken var afblomstret og frøkapslen bleven gul, blev de **rusket** (dvs. rykket op med rod) og lagt til **vejrning** (tørring). Siden blev de bundet i neg og sat i hobe indtil kornhøsten var overstået. Efter forsigtig hjemkørsel, så frøene ikke dryssede af, skulle frøkapslerne (knevlerne)

med hørfrøene **knevles** (ribbes af stænglerne) gennem en "knevle" (hørrive), hvis skaft blev sat ind i et hul i en stolpe i loen.

Rødning, vejring

Dernæst skulle stænglerne **rødes** for ved en begyndende forrådnelsesproces at få opløst stænglernes barklag. Hørstråene blev enten lagt en tid i vand i en dam eller bredt ud i en eng, hvor der faldt dug. Vandrødning gav hvid hør. Markrødning grå.

Det var karlenes arbejde at håndtere den slimede, ildelugtende hør i vand-rødningsprocessen, hvorefter pigerne bredte den ud til **vejring** (tørring). Ved markrødning klarede pigerne selv at vende hørren nogle gange med et "halmtræ" (en kløftet gren). Når hørstænglerne var blevet så tørre, og barken (skæven) gik løs ved knækning, blev de revet sammen, bundet i neg og bragt i hus.

Bryde til hørbehandling°

Tørring, brydning

Når den videre bearbejdning skulle foretages kunne en professionel "hørmand" evt. træde til. Nu skulle hørstænglerne **varmetørres** i en "hørovn" eller almindeligvis over en udendørs "hør grav", for de skulle nu være så knastørre, at barklaget blev så sprødt, at det sprang i stykker ved den umiddelbart efterfølgende **brydning** (knusning) i en "bryde", hvor man tog et bundt (en "lok") af den varme, knastørre hør og gennemhakkede den mellem brydens kæber så barken knustes og dryssede af som "skæver". Til

arbejdet kom der ofte en halv snes hjælpere fra de omkringliggende gårde med hver deres bryde. Det udformede sig som et muntert "**brydegilde**" med godt traktement dagen igennem og evt. en afsluttende dans..

Skættefod og skættehånd til hørbehandling°

Skætning, hegling

De nu smidige, bruede hørbundter blev bundet i små knipper og sat et tørt sted til den skulle **skættes** for at fjerne de sidste skæver. Det kunne foregå om vinteren; indendørs i en vognport eller for åben ladeport, så der faldt et godt lys på arbejdsstedet. Det var kvindearbejde. Fællesarbejde, som byens piger blev indbudt til. En lok hør blev lagt over overkanten af en "skagefod" og den udragende ende af hørlokken blev slået med en flad "skagehånd" således at skæverne og en del korte taver, "skættefaldet", som der bl.a. kunne snos reb af, blev slået af. Det gav ømme arme og støv og kradsende skæver overalt, men snak og fjas og det efterfølgende "**skagegilde**" har gjort det lettere at

komme igennem. Lillepigen og husmoderen klarede aftenmalkningen så storpigen ("skagepigen") kunne deltage i skagegildet. Mændene havde klogeligt holdt sig væk fra dette overstadige kvindeselskab, hvis ikke ligefrem en professionel "skættemand" eller "hørsvinger", som brugte en "skættmaskine" med roterende vinger, havde overtaget arbejdet. De efter skagningen tilbageværende lange, bløde hørtaver skulle herefter kæmmes gennem en **hegle**. Man slog en lok ned på hegletænderne og "heglede den igennem". Tilbage i hånden fik man til sidst de lange, bløde, blanke hørtaver, mens de grove og kortere taver, "blåren", blev siddende i heglen. Hørlokkerne samledes i "dukker" som kunne bindes i pyntelige krans. Blårene blev samlet i bundter.

Spinding

Så manglede spindingen. Uld skulle spindes før jul, mens hørren gerne skulle vente til efter Hellig 3 Konger, for som et gammelt ordsprog sagde: *"Hør bliver til Silke, men Uld til Muld ved at gjemmes"*. Erfaringen viste, at taverne kunne opsuge fugtighed fra luften og derved genvinde noget af den smidighed de mistede ved den kraftige tørring før brydning.

Indtil slutningen af 1800-tallet var det almindeligt på gårdene selv at spinde sit garn. Det hørte til husmoderens arbejde. Holdt man pige havde madmoder en forpligtelse til at lære pigen at spinde. *"Det er bedre, at en tråd er fordærvet, end at en pige er ulært"*, sagde man. Når pigen havde lært at spinde uld, skulle hun øve sig på skættefaldet. Derefter på blåren fra grovheglen og så blåren fra finheglen. Dette øvede hun sig på 4-5 år før hun fik lov at prøve hørren. Vanskeligst var det at spinde den tråd, der skulle anvendes til sytråd. Hvis der var ujævnheder på tråden var det vanskelig at trække den gennem tæt lærred. - Så, som Th. Gravlund fortæller fra Sydøstsjælland: *"Lillepigen spandt Skættefaldet, Storpigen Blaarene, men Husmoderen Hørren"*. Og, da tilbageværende skæver i de grovere garnkvaliteter kunne få det deraf vævede lærred til at kradse afsindigt: *"Af Skættefaldet fik Drengen Skjorte, af Blaarlærred Karlen, af Hørlærred Manden"*

Vaskning og blegning

"Når hørren var spundet, skulle den bleges. Først blev garnet **vasket** i askelud. Garnet blev lagt i et kar og over karret spændte man et klæde. Man lagde fin, ren aske (bøgeaske var det bedste) på klædet. Så blev der hældt kogende vand på asken, så vandet blev siet ned over garnet. Vandet blev tappet af og igen hældt igennem askeklædet. Dette gentog man mange gange. Derefter blev garnet banket godt igennem med et banketræ, en "tærskel". Når garnet var skyllet, blev det hængt på et stativ til **blegning**. Man satte stativet, så det kunne ses fra vejen; man måtte godt se, at her boede en flittig kone." - fortæller man fra Hørvævmuseet på Krengerup.

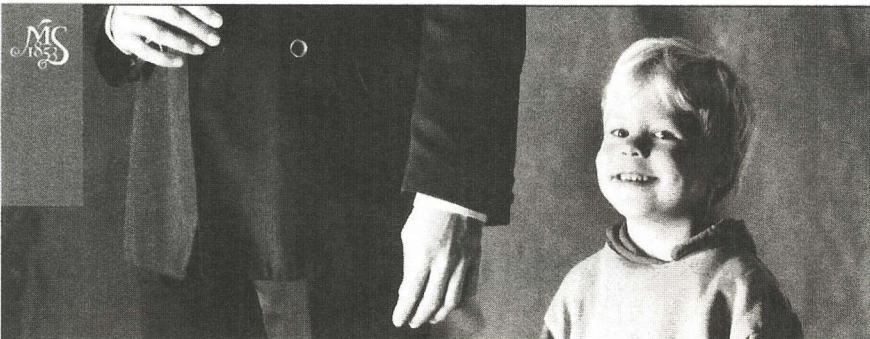
Hørdyrkningsarealets nedgang i Danmark

Det store arbejde med hørrens bearbejdning gjorde, at hørdyrkning til hjemmeforarbejdning ophørte 1870-90. Den hjemmeavlede hør afløstes dels af importeret bomuld, dels af billig, men god baltisk hør, der blot skulle hegles før spinding kunne finde sted, men fabriksvævet linned og udenlandsk bomuldstøj var både bedre og billigere og bl.a. en tiltagende og mere lønsom dyrkning af rodfrugter lagde beslag på arealerne.

Læs mere i:

Ole Højrup: "Landbokvinden". Nat.Mus. 1966 s.200 ff (ill.)

V.J.Brøndegaard: "Folk og flora", R&B 1987 Bd.2 s.299 ff. (ill.)

**Nogen skal jo gi' dig
et pengeinstitut i øjenhøjde**

Ring og få en aftale.
Hos os eller hos dig.
Et møde er helt uforpligtende.

 **MIDDELFART
SPAREKASSE**
- vi har overskud til dig

Middelbart afdeling
Algade 69
5500 Middelbart
Telefon 64 22 22 22
www.MidSpar.dk

MV-TRYK a/s
Værkstedsvvej 28 . 5500 Middelbart
Tlf. 64 41 15 62
info@mvtryk.dk